

ТЫДЗЕНЬ БАЛГАРСКОЙ МУЗЫКІ Ў БЕЛАРУСІ

ПЕРШЫ КАНЦЭРТ

Тыдзень балгарскай музыкі — вялікая падзея ў музычным жыцці нашай рэспублікі. Першы сімфанічны канцэрт, які адбыўся ў памяшканні Палаца культуры праслававаў, быў горада сучаснага шматлікімі аматарамі музыкі і грамадскае сталіцы. Канцэрт пачаўся выкананнем «Імпразізацыі і таката» буйнейшага балгарскага кампазітара П. Уладзігерава, талент якога раскрываецца ў асноўным у жанры сімфанічнай музыкі. Такія яго ўспрыманы «Дэвятая версія», «Майская сімфонія», сімфанічная паэма «Песня аб міры» і рад іншых.

У аснове «Імпразізацыі і таката» ляжаць дзве п'есы з партытаннай сюіты П. Уладзігерава. «Імпразізацыя» напісана ў стылі шырокіх народных напеваў, найбольш у першых жа тактах слушачоў захапляе задушэнасць асноўнай тэмы. Асобны меладыйны зварот звязвае яе з радзім лірычных тэм нашых усходніх народаў. Ды гэта і не дзіва, таму што багата і самабытна мастацтва балгарскага народа развілася ў творчым узамедаванні з музычнымі культурамі не толькі славянскіх народаў, але і народаў Усходу.

Саліст Сафійскай оперы, лаўрэат Міжнародных конкурсаў і Дзімітраўскай прэміі Любамір Бадураў.

Усе гэта сведчыць аб высокай прафесійнай тэхніцы П. Уладзігерава. З вялікай цікавасцю была праслухана і сімфанічная паэма «Фракія» П. Стайнава, аднаго з заснавальнікаў балгарскага сімфанічнага і буйнейшага знаўцы народнай музыкі. Паэма пачынаецца эпічным уступам. Унісонная тэма суровага аскетскага характару нагадвае запевы былія, народных паданяў. Але ў цэнтральным раздзеле паэмы тэма рэзка змяняе свой характар, набываючы рысы драматызму і ўсхваляванасці. Кампазітар

Неабмежаваныя шляхі творчага росту

Умовы для развіцця прафесійнай балгарскай музыкі былі створаны пасля вызвалення краіны ад турэцкай няволі. Першымі прафесійнымі калектывамі былі ў Балгарыі ваенныя духавыя аркестры. На іх базе вырасталі першыя сімфанічныя аркестры. Ва ўмовах буржуазнай маляршай клопаты аб развіцці балгарскай музычнай культуры былі поўнасьцю выціснены прагай нажывы шляхам грамадска-палітычных і гаспадарчых зделаў і махінацыяў. Але ў пэтрах адроджанай нацыянальна-вызваленчага руху, якія паздалі свой адбітак на ўсё балгарскую культуру і мастацтва. Значным быў уклад чэшскіх музыкантаў, якія разам з першымі балгарскімі капельмайстэрамі і наставнікамі заклалі асновы прафесійнага музычнага мастацтва ў Балгарыі. Намаганні піянераў балгарскай оперы, якія атрымалі сваю адукацыю ў Расіі і Чэхіі, былі пакладзены пачатак опернай і сімфанічнай справе, музычнай адукацыі і арганізацыі харовай мадэлізацыі.

У канцы 80-х гадоў пачаўся першы творчы кампазітар Эмануїла Манолана — заснавальніка балгарскай прафесійнай музыкі. За стварэнне нацыянальна-традыцый у нашай музыцы на базе самабытнай народнай творчасці змагаўся ўсе балгарскія кампазітары і пасля Манолана. Да іх адносяцца кампазітары першага пакалення (70-я і пачатак 80-х гадоў) — Д. Хрыстаў, Г. Атанасу, А. Букарэштліў, П. Піпкава, А. Морфаў, А. Крысчэў, Д. Хаджыеў, Н. Атанасу, Творчасць гэтых аўтараў пераважна вакальна-лірычная і найбольшасцю дасягненні яны дасягнулі ў галіне харавоў і сольнай песні, бытавой оперы і оперы. Паэзія і рытм балгарскіх кампазітараў пачаўся таленавітымі музычнымі творами, сродкі якіх варты адзначыць П. Стайнава, П. Уладзігерава, Ф. Куцева, І. Піпкава, В. Стайнава, А. Карастанава, С. Абрацэнава, М. Гінеміянава, П. Хаджыева, Б. Іванова, Г. Златава-Чаркіна, Д. Ненова і інш. Апрача вакальных, гэтыя кампазітары пасляхова асвоілі буйныя музычныя формы сімфанічнай і камернай музыкі.

Аб сельскіх бібліятэках і перасоўных фондах

Я загадаю перасоўным фондам літаратуры Пінскай раённай бібліятэкі. Праца людзей, якія займаюць такія пасады, як і я, у многім залежыць ад колькасці бібліятэкарскай і калгаснай літаратуры. Гэта добра, што кнігі раённай бібліятэкі трапляюць у самыя аддаленыя населеныя пункты. Але дастаўляць гэтую літаратуру ў вёску нам лавользіцца з вялікімі цяжкасцямі. У нас няма транспарту. Заўсёды прыходзіцца з пунктам кніг гадзінамі стаяць на дарозе і чакаць, калі з'явіцца машына, каб даставіць кнігі ў бібліятэку-перасоўку, якія знаходзяцца за 30—40 кіламетраў ад раённага цэнтры. Сяга літаратура трапляе пад дождж і снег, пры перавозцы псуецца. І гэта ў той час, калі амаль усе гэтыя кнігі можны знайсці ў сельскіх і калгасных бібліятэках. Трэба сказаць, што на дастаўку літаратуры мы трацім шмат часу. Гэта не дазваляе нам асноўную ўвагу звярнуць на

работу сельскіх і калгасных бібліятэк, якія чакаюць ад нас пастаяннай метадычнай дапамогі. Бываючы на раёне, даводзіцца часта чуць ад многіх сельскіх бібліятэчных работнікаў папрокі: — Вы лепш дапамажце нам самім на месцы арганізаваць бібліятэку-перасоўку, каб кожны калгаснік спачатку пачаў чытаць кніжкі, а літаратуру, якой няма ў нас, — мы зможам атрымаць у вас на між-бібліятэчным абмене. З гэтым неглыба не пагадзіцца. Спраўды, як падказвае практыка работы, загадчыку перасоўнага фонду раённай бібліятэкі трэба асноўную ўвагу звяртаць на метадальную дапамогу сельскім і калгасным бібліятэкам.

Нізкаякасная прадукцыя

На цэнтральным калгасным рынку ў Гомелі можна бачыць людзей, якія бойка гандлююць карцінамі і дыянамікамі-пано ўласнага вырабу. У пераважнай большасці выпадках гэта безгустоўная малява, характэрная яркім нагромаджэннем непрадукцыйных фарбаў. Груба намалюваныя пейзажы, ад якіх доўга стаяць у ачых галубкі, падобныя на качак і качкі, якія нагадваюць пёўкаў, — такія творы мастацтва навадзіваюць Гомельскі рынак. Нярэдка тут з'яўляюцца і копіі з карцін сельскіх мастакоў. Адна з такіх «копіяў» мяняла дэкаль бачыць. Яна нагадала нічыму пародыю на вядомую карціну Васнецова «Асіткі», вобразы класічнага палатна скажона да непазнавальнасці. Рынак літаратурна наводнены нізкапробнай, антымасташкай прадукцыяй. Трэба адзначыць, што гэтая макулатура вырабляецца часта ў гарадзкіх раённых цэнтрах, і заробкі рамеснікаў дасягаюць высокіх памераў.

Агульнавядома, што ўсё тэму мастацтва, не выключэнні і копіі з карцін, нават у выданні кваліфікаванага мастака прадходзіць праз мастацкі савет і там абмеркаваецца, перш чым паступіць у продаж. Як жа трапляюць у продаж падобныя, з дазволу сказаць, карціны, што ніякіх адносін не маюць да мастацтва? Аказваецца, для таго, каб з'явіцца гэтую халтурную маляву, патрабуецца толькі ўнесці грошы ў фінансавы і атрымаць такі ж дазвол на рамесніцкі промысел, які выдасць, напрыклад, чыстальнічку ботаў або тачальнічку нажом.

Пара стварыць літаб'яднанне

На Бягомельшчыне працуе моладзь агульнай літаратурнай моладзі. Аб гэтым сведчыць ужо тое, што раённая газета амаль кожны месяц змяшчае літаратурныя старонкі. 15 маладых аўтараў друкуюць тут свае нарысы, вершы, аповяданні. Сярод іх Ступішкі, Лукашчык, Шпак, Івановіч, Самародкіна і інш. Іх творы насычаны лірызмам і любоўю да ўсяго новага, перадавага, славесніка. Часта выступаюць са сваімі вершамі і паэмы Юрась Саўроў і Алег Ставер.

Толькі вельмі шкада, што моладзь не з'яўляецца арганізаванай. Наспела патрэба стварыць пры раённай раённай газеце літаратурнае аб'яднанне. Аб гэтым не раз гаварылі ўжо, але справа пакуль што не зрушыла з месца. Патрэба дапамога вопытных таварышчаў па перу. Добра было б, каб Бягомельскі райком камсамолу, а таксама Саюз пісьменнікаў Беларусі дапамаглі ў стварэнні літаб'яднання на Бягомельшчыне.

Выязныя спектаклі

Балгарская дзяржаўная опера і балет наладжвае выязныя спектаклі ў Магілёве і Баўруйску. Для працоўных Магілёва будуць паказаны балеты «Лебядзіны возера» П. Чайкоўскага і «Бахчысарайскі фантазі» В. Асаф'ева. У спектаклях прымуць удзел народныя артысты БССР Л. Ражанова і С. Дрэнчэў, заслужаныя артысты БССР Н. Давыдзенка, В. Міронаў, Г. Мартынаў, М. Шахў, артысты Я. Карпаў, Б. Карпілава, Н. Гурвіч, Дырыжыроўшчы Т. Каміліянава і І. Абрамсі.

Канцэртны на Гомельшчыне

Беларуская дзяржаўная ардына Прапоўнага Чырвонага Сцяга філармонія накірава канцэртную брыгаду для культурнага абслугоўвання працоўных Гомеля, калгасна і раённых цэнтраў Гомельскай вобласці. У складзе брыгады — спевакі І. Паляцкая і К. Ермалеў, імбалістка А. Бражаўская, балетныя артысты Р. і Д. Зэльвар, купаліст-сатырык Б. Алоці і іншыя.

Пясняр рабочага класа

Хрыста Смірненскі — буйнейшы балгарскі прафесійны пясняр першай паловы нашай стагоддзя. Яго творчасць глыбокімі каранямі ўваходзіць у традыцыйныя традыцыі эпохі нацыянальна-вызваленчага барацьбы і ўспрымае сабой усе балгарскую літаратуру, балгарскі рабочы клас, якому пясняр прысвяціў рад сваіх чудаўных паэтычных твораў.

У творчасці пясняра дыхае бора, якая пачалася ў Кастрычніку і якая змяла сцягавы рытмі старога свету, ачысціла балгарскі гораўскі, над якім у верасні 1944 года зазвала чырвоная зорка будучыні.

Таленавітыя артысты

Балгарскія музыканты трапілі ў Палац культуры праслававаў камерны канцэрт. Лаўрэат Дзімітраўскай прэміі, саліста Сафійскай оперы Надзя Афея — спявачка вялікага таленту. Яна валодае чудаўным голасам (меса-сапрана), які аднолькава прыгожы, роўна гучыць ва ўсіх рэгістрах. Голас яе поўны асаблівай прывабнасці, шпільны і задушэнасці, у ім адзіліна незвычайнай мяккасці, характэрна тамбуру. Спявачка атрымала музычную адукацыю ў Сафійскай кансерваторыі. Драматычнае майстэрства яна ўдасканаліла ў школе пры Народным тэатры ў Сафіі.

Любамір Бадураў — уладальнік чудаўнага голасу — драматычнага тэнора. Свой шлях ён пачаў з самадзейнага рабочага хору, у якім выступаў як саліст. Затым пачалася яго работа ў тэатры музычнай камедыі. На міжнародным музычным фестывалі «Пражская вясна 1954 года» спяваў у асноўным першай прэміі. Затым медалі лаўрэата ўпрыгожыў яго грукі ў дні ў Сувецінага фестывалю моладзі і студэнтаў.

Салістка Сафійскай оперы, лаўрэат Дзімітраўскай прэміі Надзя Афея.

Сезон 1955 — 1956 гадоў балгарскі спявак вядуць у нашай краіне італьянскія музыканты. Яны праспяваю партыю Хазэ ў оперы «Кармен». Пасля звароту ў Сафію малады артыст быў прыняты ў труп опернага тэатра.

Вельмі цудоўны інструмент, які падначальваецца любоўю жаданню музыканта. Паслухайце, як спявае ў яго пад пальцамі скрыпка, як слухаецца яна музыканта ў бітэры тэхнічных месцах, і вы перанясцеся, што перад вамі таленавіты выканаўца разнастайных твораў, пачынаючы ад мяккага суму «Песні» П. Уладзігерава і канчаты другім кайрэмса П. Хрыстоўскага, напісаным у манеры ігры на балгарскіх нацыянальным інструменце «тадулака».

Усе гэтыя гадзіны з Васіла Чарнаевым іграе яго жонка Нявелька Чарнаева — удумліва і сур'езна піяністка. Яны прадстаўляюць добра сыграны ансамбль. Вельмі цікава прагучалі ў іх выкананні дзве часткі з сюіты для скрыпкі і партыяна П. Уладзігерава «Песня і танца» і «Песня і танца» П. Уладзігерава скрыпка падкрэсліў светлую лірыку, мяккі сум, пастарыяльны фарбы роднага балгарскага пейзажу. Гэты твор успрымаецца як народная песня.

У кансерваторыі

Студэнтка тэатрыка-кампазітарскага факультэта Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі вельмі цікавіць музычнае мастацтва балгарскага народа, гістарычны лёс якога непалазельна звязаны з Расіяй. Яны імкнуцца на працягу Тыдзень балгарскай музыкі ў Беларусі быць вясёл, арганізаваным Наўкувым студэнтскім таварыствам мастацтвазнаўчага факультэта. Студэнтка П. Сінок, О. Пікул і З. Мажыка прычымталі даклад аб балгарскай народнай песні, сімфанічнай і опернай музыцы. Доклады суправоджвалі музычнай ілюстрацыяй.

І Я Г А Н

Над памяртваем сада сулакой і зрок такі — ні сьнежак, ні дарог. На вуліцы, адзетай у туман, З журбою цяжкай і дучы сваёй, Парог пераступае Іган.

Дырыжор Руслан Райчаў

Санаціна Паганіні, «Родум» Чайкоўскага, «Іспанскія танцы» Сараста — колыкі тут настраў, фарбаў, колькі вялікіх магчымасцей для разнабаковага паказу майстэрства скрыпача І. В. Чарнаў выдатна скарэстаўвае гэтыя магчымасці.

Балгарскія артысты гідэрагуіруюць з канцэртамі ў буйных гарадах нашай рэспублікі. Мы лічым раз сустрамацца з імі — 3 жастрычніка — на заключным канцэрте Тыдня балгарскай музыкі.

Многа цікавага і новага пачарнулі слухачы з даклада П. Сінок аб балгарскай народнай творчасці. У выглядзе ілюстрацыі да даклада дэманстраваліся ў грамзапісу народныя песні «Завялічыце кояк», «Талора Талора», «Гэй, Балкан» і інш. Некалкі песень пранікнёна выканала салістка Беларускай філармоніі Р. Атанасова.

Многа цікавага і новага пачарнулі слухачы з даклада П. Сінок аб балгарскай народнай творчасці. У выглядзе ілюстрацыі да даклада дэманстраваліся ў грамзапісу народныя песні «Завялічыце кояк», «Талора Талора», «Гэй, Балкан» і інш. Некалкі песень пранікнёна выканала салістка Беларускай філармоніі Р. Атанасова.

І трупы скалдзельна ляжаць, А бора ўсё бушуе і грывіць, Хто мёртвым паў, таму не устаць, Жывым — за праўду мёртвым пастаяць, І не ў адной руцэ ружжо адмыць.

А дэсныя за цаглянаю сцяной Іноў радае смерці кулямі, Ідуць гусары, Завязалі бой, І гуд і грот, які вясні крыгаход, І ўсё праз плач шпаліла: «Іган».

Незабыўныя ўражання

Сіла ў братэрстве і аднасці

Тыдзень беларускай літаратуры ў Літве з'явіўся выдатнай з'явай у культурным жыцці двух суседніх народаў. Ён пакінуў незабыўныя ўражання ва ўсіх удзельніках Тыдня. Гэтымі сваімі ўражаннямі дзеліцца сёння некаторыя пісьмннікі.

Радасныя дні

Літоўская зямля нас сустракала кветкамі і багатымі драмамі асенніх садоў, літоўскія сёбры сустракалі нас песнямі і цёплым шчырым сэрцаў. Шчаслівы той народ, які спявае і складае такія песні, які вырашчае такія кветкі, які ўмее так дружыцца са сваімі сёбрамі і суседзямі.

На ўсе жыццё кожнаму з нас запамінацца ласкавыя частыя вочы юнакоў і дзяўчат, што сустракалі паслядоўна беларускую літаратуру на стэку братніх рэспублік, не забываючы працягнуць рук будуючы Каўнаскай ДРЭС, не забываючы абнежных славенных вытрат твораў і добрых пацярпелых ідэй, каліскаў, Вільняўскага і Шаўляўскага раёнаў. Кожны з нас у асобе пісьмннікаў Савецкай Літвы сустрачаў блізкіх і кроўных братоў, з якімі нас аднае адно імя — імя мэта — песняю, вершам, раманам, паэмаю служыць нашаму народу-пераможцу, народу-стараліціну. У гэтых сустрачках мы адчулі не толькі характэрна і вялікую выяўленчую сілу творчасці нашых сёброў, нам раскрылася душа, характар аўтараў твораў, якія мы даўно ведалі і палюбілі.

Кожны з пісьмннікаў Літвы добра ведае свой край і выразае бачыць яго заўтрашні дзень. Пад'язджаючы да Каўнаса, мы спусціліся ў шырокую даліну, акаймаваную густымі бораў. Злева плоская шырока Нёман, паўз дарогу бегуць тэраграфныя ступы, з правага боку паўз дарогу бегуць ступы дымак, на дугавой атаве пасецца стаг.

Мы, мабыць, апошні раз прыедем па гэтай дарозе, калі будзем вяртацца назад — гэтыя вочы мой сёбра, літоўскі паэт — Неўзабаве на гэтым месцы будзе новае мора, а тут, дзе мы цяпер едем, будзе плаваць каскі і шчырыя людзі, будучыя новай вясні. Там, да лесам, будучыя плаваць каскі і шчырыя людзі, будучыя новай вясні, праектуюцца прычалы для параходаў, якія прыдуць сюды з Балтыкі.

Спачатку не вершыца, глядзячы на гэты мірны пейзаж, што мы едем па дзве заўтрашняга мора, але ў гэтым пераконае працавітасць і рашучасць гідрабудавнікоў, з якімі мы сустракалі на ўзбярэжжы Нёмана.

А якія цудоўныя песні, легенды і казкі мы чулі на палях і дарогах Літвы, якое тонкае і натхнёнае мастацтва народных умельцаў здзіўляла нас у розных кутках братняй рэспублікі, якія шчырыя людзі сустракалі нас на кожным кроку!

Чым часцей мы будзем сустракацца са сваімі суседзямі, чым бліжэй мы будзем вывучаць іх жыццё, поют і творчасць, тым мацней будзе наша дружба, тым шчыльней будзе наша адзінства, тым багачэй будзе наша літаратура. А ў адзінстве і дружбе — залог нашай сілы і неперажывальнасці, аснова нашага духоўнага і інтэлектуальнага багацця.

Сяргей ГРАХОЎСКІ.

Паясы дружбы

За час Тыдня ў Літве па даўняму народнаму звычайу нас неадразава абавязваў шырокімі літоўскімі паясамі. Не гаворыць ужо аб сустрачці на граніцы, на нас надзявалі гэтыя паясы ў Літоўскай дзяржаўнай сельскагаспадарчай Акадэміі, у Каўнаскай тэатры юнага глядача. Пад Шаўляем, калі працоўныя сустракалі нас на дарозе, такім паясам быў абавязаны паэт Пятро Глебка, у калгасе «Руданай і Валевы» паэтка Ніна Тарас.

Усе гэтыя паясы былі паясамі вялікай дружбы двух суседніх савецкіх народаў — літоўскага і беларускага. Яны — ўвасабленне нашай братняй сувязі, якую пераважае не змогуць ніякія драўняныя сілы.

Разам з паясамі і са жменямі літоўскай зямлі мы прывезлі з Літвы ў сваіх сэрцах вялікую ўдзячнасць сябрам за цёплыя душыны прымё. А галоўнае — мы прывезлі ўдзячнасць, што дзяржава народаў Савецкага Саюза настолькі моцная, што аб яе разаб'е локі завіязаны звер, які задуме пасцігнуць на нашу волю.

Уладзімір КОРБАН.

ЗБОРНИК НАРОДНЫХ ТВОРАЎ

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла зборнік «Беларускія прыказкі, прымаўкі і загадкі», складзены Яўгенам Рапановічам.

Добрымі прыкладамі прадстаўлены прыказкі і прымаўкі, у якіх выяўлены народны патрыятызм і пацудоўна калектывізм: «Кожнаму свой куток мілы», «Лейні ў сваіх людзях з гольду памерзі, чым на чужыне злата збярэць», «Адну і ў капыні неспора», «Адна таварыня ў печы не гарыць, а дзве ў полі не гаснуць».

Тое ж можна сказаць і пра раздзел «Падказкі і загадкі» прымаўкі і прымаўкі. Тут, многа спраўдзіў новых і цікавых прыказак і прымавак, як, напрыклад: «Браць вочы граўніцы, які вачэй зяніць», «Калі б не Ленін ды не партыя, былі б нічога мы не вартыя», «Жыць — не бога хваліць, а справу рабіць», «І поле герояў родзіць», «Калі хочаш, каб быў ураджай, — аграціць паважай», «У каго веды — у таго сіла».

Выдатны пераможца савецкага народа ў Вялікай Айчынскай вайне і барацьбе за мір тэкама аддзячаны ў прыказках і прымаўках: «Беларускі прусац заваляец сабраўся, ды сам без галавы астаўся», «Пітлер у Маскве пабыць жадаў, ды касцей не сабраў», «Гоўб і міру жэдаў, а капіталіст трасецца», «З народным гневам не жартуюць», «Мір будзе, а вайна руйнуе».

Зборнік, складзены Я. Рапановічам, паўвае нашу літаратуру, прывесваючы вывучэнню народнай творчасці і публікацыі дэ лепшых узорцаў. У гэтым сэнсе не сумнеяна карысць дадзенага выдання.

Аднак, калі прааналізаваць размяшчэнне матэрыялу ў зборніку, пачынаючы ад першага ўступнага артыкула, рад тэкстаў і тлумачэнняў малавядомых слоў, то нягледзячы наўважыць недахопы, дапушчаныя ўкладальнікам. Яны ўносяць блытаніну ў навуковыя паясы.

Ва ўступным артыкуле аўтар ставіць пытанне: як падзяць матэрыял? Ён спыняецца на зборніках І. Насовіча, П. Шнілеса, П. Шойна, М. Федарэўскага, В. Далея, А. Далея, Я. Рапановіча, які адным словам не ўспамінае аб зборніках прыказак, прымавак братніх народаў Савецкага Саюза, аб вядомым ужо зборніку

Ф. Янкоўскага «Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі», выдзеным АН БССР у 1957 г. Я. Рапановіч абшыю і маўчаннем, хоць адчуць, думаецца нам, і ўзяты адказ на вышэй пастаўленае пытанне.

Аўтар дэ азначэнне прыказак і прымавак: «Прыказка — гэта мастацка-эмацыянальнае выражэнне поўнай думкі; яна (прыказка) мае сваё значэнне і сама па сабе, а не толькі будучы ўжытай у мове. Прымаўка ж — вобразны выраз, які не мае таёвай цэльнасці, адзінасці, законнасці, як прыказка, і набывае свой сэнс толькі ў мове». Такое азначэнне не акрашвае сутнасці прыказак і прымавак, бо ў ім робіцца ўпор толькі на эмацыянальнасць і вобразнасць, але ўпускаецца з-пад увагі фальклорнае паходжанне іх, аэст, будова і характар ужывання. Ніяк не падыходзіць пад эмацыянальнасць і вобразнасць, напрыклад, наступныя тэксты, што змешчаны ў зборніку: «Вялікая кабыла, ды худая» (стар. 139), «Скура толькі блон лавіць» (стар. 102). Нельга лічыць удадлым тлумачэнне прыказкі «Авечку стрыгуць — баран дрыжэць», тым больш, што выраз у прамым значэнні не з'яўляецца прыказкай.

Нельга абійсці зьяву аўтара: «У зборніку ўключаны, апроч таіх запісаных намі на тэрыторыі Маладзечанскай, Бераскай, Гродзенскай абласцей у 1950—1956 гг., некаторыя (падраснае мню — Ул. Б.) лепшыя прыказкі, прымаўкі і загадкі з друкаваных зборнікаў». Ці не лепш было б паведамаць больш дакладна аб матэрыяле, які ўвайшоў у зборнік: з якіх друкаваных крыніц ён узят, а ў якіх запісаны адназначна. Бо не «некаторыя лепшыя прыказкі, прымаўкі і загадкі з друкаваных зборнікаў», ці маладзечанскіх, ці шырокавядомых масаваму чытачу, уключыў Я. Рапановіч у свой зборнік. Значна больш палавы змешчаных тэкстаў ужо даўно вядома і надрукавана ў іншых зборніках, у прыватнасці ў кніжцы Янкоўскага. Гэта дае падставу меркаваць, што Я. Рапановіч аналізаваў з ёй і выкарыстаў «некаторыя лепшыя» прыказкі і прымаўкі. Супастаўляючы названыя зборнікі, высветляем, што больш палавы тэкстаў у іх сустракае аб яны пададзены з вельмі няяснымі зменамі.

Вядома, што тэматычная падка матэрыялу робіць зборнік больш зручным для карыстання. Аднак не ўсе тэмы вызначаны дакладна, сэнс шматлікіх прыказак і прымавак не заўсёды адпавядае змешчанаму над імі загалоўку. Для прыкладу можна ўзяць чацвёрты, пяты і шосты падраздзелы. Апошні з іх (шосты) мае наступную фармулёўку: «Баба, музыка (селянін), ўдыва, сірата, бабыль, мячыха». Што трэба разумець пад словам «баба»? Відавочна, значыць наогул! Таму навошта тут гаварыць пра селяніна, а не пра мужчыну? Пятнаццата тэма першага раздзела называецца «Роза». Так і хочацца спытаць: аб чым жа гэта розе?

Часта ці недакладна, ці проста вымадкава занесены прыказкі і прымаўкі не ў тую тэму: «Свая хатка — родная матка, а чужая — мячыха» (стар. 47), «Відачь па вачах, што ходзіць па начах», «Абшчымні жоку — паложжні і жоку» (стар. 91), «У добрай жонкі і благі гаспадар будзе добры» (стар. 113).

Азначэнне прыказак і прымавак, што дадзена ўкладальнікам у прадмове, прывяло да таго, што ў лік апоніх аднесены ўстойлівыя параўнанні: «Адзін, як пень», «Грызе, як іржа жалеза», «Любіць, як сабакка палку»; жарты, казачкі: «Адзінуся ты, то сядзе тры», «Хто любіць гарбуз, а я агуркі»; фразеалагічныя словачуванні «Ад рук адбіўся», «Абое рабце», «З гэтым аманіаў». Вывада, што ўсе яны аўтаматна змешчаны ў той або іншай тэме.

Не вытрымлівае ніякай крытыкі азначэнне загадкі, якое прапануе аўтар зборніку, бо і сапраўды загадка з'яўляецца «замацаваным пытаннем, якое называецца прадмет ці з'яву прыроды» (1).

Трэба было выдзеліць больш тэм у раздзеле «Загадкі», таму што названыя яны апаганіваюць разнастайнасць змешчаных тэкстаў. Многія з іх маюць неадназначна алегачынасны, і адказ становіцца непераканачым.

Тлумачэнні неразумелых слоў часта злучаны, неадкладна: «Жупан — верхняе пачаснае адзенне», «Чалавек — работнік», «Макарэла — рліная пасуда, у якой трымаюць», «Зрэб'е — саматкатнае адзенне з горшай кудзелі».

Прымяна азначэнняў, што ў апошні час у нашых беларускіх выдавецтвах выйшлі дзядзі зборнікі прыказак і прымавак. Але ніяк нельга абмежавацца гэтым. Трэба як найхутчэй выдзяляць усе новыя зборнікі разнастайных жанраў народнай творчасці, выкарыстоўваючы напешныя запісы і матэрыялы, якія былі сабраны да гэтага часу.

У. БОГАН.

У Навагрудскім раёне

Да з'езду партыі

Культасветустановы раёна разгортваюць прапаганду літаратуры да XXI з'езду КПСС. Гардаская бібліятэка падрыхтавала выстаўку кніг і брашураў аб з'ездах партыі, «Мірныя планы краіны Саветаў» — так будзе называцца новы стэнд.

У раённай бібліятэцы імя М. Багдановіча і Любчанскай бібліятэцы праведзены гутаркі «Камуністычная партыя — арганізатар перамож савецкага народа», «За што народ любіць партыю» і іншыя.

Калгасныя бібліятэкі-перасойкі камплектуюцца кнігамі «КПСС у рэвалюцыйных і рашэннях», брашурамі па грамадска-палітычных пытаннях.

Новыя калгасныя культасветустановы

Калі б слаўная рака Нёман, на беразе якой стаіць вёска Купіс, магла расказаць пра змены, што адбыліся тут за гады Савецкай улады, — можна было б напісаць цэлую кнігу.

Была калісьці заняпалая вёска, а цяпер тут пабудаваны прасторныя, светлыя дамы з электрыфікацыяй, радыё.

Апошняя навіна ў вёсцы — будаўніцтва двухпавярховага Дома культуры. Ужо заканчваецца ўнутраная работа. Добра будзе тут адпачываць калгаснікам. Глядзельная зала разлічана на 350 месца, набыты тэатральныя крэслы. Прагложы фаязі і пакой для работы гурткоў. Валкі агра-тэхнічны кабінет будзе нагадваць сапраўдны музей культурыных рэсурсаў.

Калгасе раёна будуюць яшчэ 12 клубоў. Амаль усе яны ўступіць у строй да 41-й гадавіны Вялікага Кастрычніка.

З дапамогай дэпутата

У сакавіку працоўныя Навагрудчыны на сустрачці з дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР Петрусь Брочкам выказалі прасьбу — дапамагчы ў будаўніцтве раённага Дома культуры.

Дэпутат дапамог выбаршчыкам. Дзяржава адлучыла неабходныя сродкі. Больш паўмільёна рублёў выдаткавана на рэканструкцыю РДК, якая ўжо ідзе поўным ходам. Двухпавярховы будынак атрымае дадатковыя памішкі: прасторную глядзельную залу з вялікай сцэнай, пакой для работы самадзейных гурткоў, студыю выяўленчага мастацтва.

На легендарным возеры

На возеры Свіцязь, усаляўным у творах Адама Міцкевіча, адбылася сустрачка хлэбароў Навагрудскага і Карэліўскага раёнаў. «Свята ўраджаю» — так назвала калгаснікі сустрачку.

Пасля афішыйнай часткі выступіла харавая капэла калгаса «Крайна Саветаў», удзельнікі мастацкай самадзейнасці калгаса імя Шчорса, танцоры і спевакі Любчанскага сельскага Дома культуры.

Д. ЗІНГЕР.

Вечар адпачынку

Шкавы вечар адпачынку праведзены ў калгасе «Бальшыня» Старадарожскага раёна. Наэтаўніка Крыванасоўскай сярэдняй школы М. Серая прачытала лекцыю «Сон і снавачанні». Калектыў мастацкай самадзейнасці, якім кіруе загадчык хаты-чытальні Ул. Рапанец, даў канцэрт. Паказаны аднаактны спектакль.

В. САЛАНЕЦ.

Самадзейны драматычны калектыў Пастаўскага раённага Дома культуры паставіў спектакль па п'есе І. Шамакіна «Не верце дзішні».

На здымку: сцэна са спектакля.

Фота А. Дзілава.

Чытачы аб кнігах

Глыбей адлюстроўваць рэчаіснасць

Цікавыя і надзённыя творы «Калі з'явіцца ракі» П. Броўкі, «Крыніцы» І. Шамакіна, «Сэрца камуністы» Я. Брыля з вялікай прымальнасцю сустракаюць чытачоў. Не залезаюцца на кніжныя паліцы і раманы Ул. Дадзімава «Над Нёманам». Не пратандуючы на падрабязны разбор гэтага твора, выкажу некаторыя заўвагі аб ім.

Тэма, узятая аўтарам, не з'яўляецца «ціпавай» або «салянай». Аб штурмаўніцтве на прадпрыемстве, аб газетных і партыйных работніках пісалі і раней. Але аўтар адолеў па-свойму раскрыць тэму, сказаць свае слова аб маладым прадпрыемстве і яго людзях.

Шырока паказана дружная рабочая сям'я Дземхавіч. Галоўна сям'я — стары камуніст-падпольнык загінуў ад рукі подлага забойцы перад самым вызваленнем Заходняй Беларусі. Яго дочкі — Ганна і Ніна разам з матір'ю Фэлісай Грыгор'еўнай працуюць на тонкакукуном камбінаце. Сын Сымонка — вучыцца. Муж Ганны — Пятрусь Беражыны працуе ў абласной газеце.

Прадстаўнік трэцяга пакалення — дачка Беражыных — маленькая Волька.

Усе ў сям'і агучае — і матэрыяльныя сродкі, і радасці, і няшчасці. Тут не саромецца ў вочы таварышчэ адзіна аднаму праду, няхай часам і горку. Спашлемся, для прыкладу, на сцэну размовы Беражыных з Ганнай і Нінай аб асвятленні ў абласной газеце спраў на тонкакукуном камбінаце. Думкі іх яўна разыходзяцца. Але няма нават і наміж у іх словах і паводзінах на ўступкі дэята таго, каб усе было спакойна — «абы ціха!».

Перакажымся, што муж зняў няправільную пазіцыю — несамарытчна стаіць да ўгнага захвалвання работы камбіната, Ганна, будучы да канца прышчыпавай, ідзе да рэдактара абласной газеты.

Для паказу сямі Дземхавіч пісьмннікі запішы праўдзівыя фарбы. Імяна такіх нашых працоўных савецкай сямі.

У творы адведзена даволі многа месца прадстаўнікам друку. Гэта рэдактар абласной газеты Маршын, супрацоўнікі рэдакцыі Кірушын, Тушын, Волін і іншыя. Сярод іх вылучаюцца Аляксей Калініка. Па задуме аўтара, гэта герой стовачы, хоць не ўсе яго ўчынкі бездакорныя. З першых жа старонак твора ён прыцягвае сімпатый чытача.

Справадзіваецца і прамата ў меркаваннях, рашучасць і смеласць у прыняцці рашэнняў, няхай назат наасуперак думцы начальства, — на гэта, праме скажам, не кожны адоўжыць. А Калініка не лабаўе выступіць у абласной газеце з прынцыповым артыкулам, які некаторым людзям не спадабаўся. Калініка быў цвёрда перакананы ў сваёй праўдзе. Аўтар аб гэтым расказаў яра, і чытач адразу ж становіцца на бок Аляксеева.

Мы бачым, якімі метадамі выконваецца план на камбінаце, вытворчы поспех тут паказаны, ён дасягаецца не рытмічнай работай, а штурмаўніцтвам. Аляксей Калініка змагаецца супраць такой заганный практыкі.

А. ПРАСКОЎ, прапагандыст Сапоцкінскага РК КПБ.

Вывучай свой родны край

Так называецца зборнік метадычных і бібліяграфічных матэрыялаў у дапамогу бібліятэкарам, выпушчаны ў свет Магілёўскай абласной бібліятэкай імя Ул. І. Леніна.

Ва ўступным артыкуле зборніка вяртаецца аб значэнні краязнаўчай работы. Прыводзіцца цікавыя лічы і факты з мінулага і сучаснага Магілёўшчыны. Складальнік зборніка А. Чарок піша, што «пабачыць і пазнаць свой край можна не толькі сваімі вачыма, але і з дапамогай кнігі». Тут жа прыводзіцца прыклады, які лепшыя бібліятэкі вобласці займаюцца п'ятанымі краязнаўства.

Увагу бібліятэкараў, безумоўна, прыцягне раздзел «Метадычныя парамы бібліятэкараў», у якім падрабязна разглядаюцца пытанні стварэння фонду краязнаўчай літаратуры і яе прапаганды, работы бібліятэкі ў сувязі з 40-годдзем БССР, прапаганды вомпы перадавікоў сельскай гаспадаркі і прамясловасці, творчасці пісьмннікаў і кампазітараў-магілёўцаў.

Кожны раздзел напісаны ў форме кансультацыі. Тэматыка картатак і кніжных выставак, схемы бібліятэчных плакатаў, планы канферэнцый чытачоў і літаратурна-мастацкіх вечароў пададзены канкрэтна з улікам магчымасцей бібліятэкі. Добра, што на ўсё парадах выкарыстаны вопыт лепшых бібліятэчных вобласці.

Работнікі культасветустанов, працягваючы гэтую кніжку, будучы мець поўнае

Можна падоўжыць пералік высакародных учынкаў Аляксея Калініка. Але разам з тым у паводзінах героя ёсць некаторыя моманты, якія аўтарам псіхалагічна не абгрунтаваны. Узяць, напрыклад, пакаў уземаадносін Аляксея і артыстка Зінаіды Корж. Іны не зусім натуральныя. Цяжка павярць, каб пасля разрыву шлюб у іх засталася такіх жа таварыскі адносін, як і да гэтага. Нешта ў жыцці такіх выпадкі вельмі рэдкія. Але дапусцім, што якая ўсе адоўжвалася неманіта так, і пісьмннік у дадзеным выпадку скарыстаў асабісты назіранні, — тады трэба было зрабіць, каб чытач павярнуў, але псіхалагічна пераканальнасці, на мой погляд, тут акраў бракуе.

Спрочны і паказ паводін Аляксея Калініка на партыйным сходзе, калі па патрабаванні работніка абкома партыі Парошын абмярковаўся яго персанальная справа. Аляксееў зусім не абгрунтавана прад'яўляў сур'ёзныя абвінавачванні — «бытавое разлажэнне, расхучачнасць» і да т. п. Усе гэта было шыта бязмы ніткамі. Рабіць такія абвінавачванні было вельмі проста, але Аляксей чамусці маўчаў: «Чаму? Літаральна ад трох яго слоў, каменна на камені не засталася б ад гэтай ніхтравой хлусні і пакаў. Навошта пісьмнніку спатрабілася ўскладняць такія простыя рэчы?»

Наогул сцэна з партыйным сходом у рэдакцыі ў цэлым не зусім удаля. Вельмі ўжо прасталейны і ненатуральна праставы работнік абкома партыі Парошын. Гэта не значыць, што на партыйнай рабоце няма людзей, падобных да Парошына. Але ў жыцці яны маскіруюцца, прыстаўваюцца, падмаваюцца і прымаваюцца. А Парошын лесе прамы, як жалучы, на ражно. Гэта, на мой погляд, не зусім дакладнае раскрыццё тыпа кар'ерыста і дамога.

Некалькі слоў аб вобразе партгара камбіната Апанаса Янага. Задума пісьмнніка мяне тут не зусім азрамуе. Апанас Ясны — камуніст-падпольнык. Ён пабыў пры панскіх Польшчы ў Лукішчах, Маркучоў па ўсёму, гэта чалавек быў. Але ў апісаванні пераходзіць ён сабе не зусім так, як выпрабаваны партыйны работнік. Ён, напрыклад, пабываецца здаровай крытыкі. Недаход у абмежаванні гэтага вобраза і ў тым, што дзейнасць ён пераважае дасяць з старонікам рамана. Ад усяго гэтага чытач не мае поўнага ўяўлення аб партыйным ваяку на камбінаце.

Не моцным бокам у рамане з'яўляецца таксама апісанне дзейнасці і ўчынкаў адмоўных персанажаў. Усе яны, можа, за выключэннем Адама Жыравыча, пададзены ў пэўнай ступені схематычна, а дзе-ні-дзе адчуваецца адбітак штампам.

У цэлым жа раман «Над Нёманам» — цікавая кніга. Лепшыя яе старонкі сведчаць, што аўтар умее зямальна расказаць чытачу пра людзей, сярэд якіх мы жывём.

А. ПРАСКОЎ, прапагандыст Сапоцкінскага РК КПБ.

Увагу бібліятэкараў, безумоўна, прыцягне раздзел «Метадычныя парамы бібліятэкараў», у якім падрабязна разглядаюцца пытанні стварэння фонду краязнаўчай літаратуры і яе прапаганды, работы бібліятэкі ў сувязі з 40-годдзем БССР, прапаганды вомпы перадавікоў сельскай гаспадаркі і прамясловасці, творчасці пісьмннікаў і кампазітараў-магілёўцаў.

Кожны раздзел напісаны ў форме кансультацыі. Тэматыка картатак і кніжных выставак, схемы бібліятэчных плакатаў, планы канферэнцый чытачоў і літаратурна-мастацкіх вечароў пададзены канкрэтна з улікам магчымасцей бібліятэкі. Добра, што на ўсё парадах выкарыстаны вопыт лепшых бібліятэчных вобласці.

Работнікі культасветустанов, працягваючы гэтую кніжку, будучы мець поўнае

В. АРЦЕМ'ЕВ,

Ці так трэба праводзіць агляды?

Направільна ставяцца да мастацкай самадзейнасці ў многіх раёнах Гродзенскай вобласці. Праведзеныя раённыя агляды сведчаць, што многія аглядачкі аддзела культуры і старшыні калгасаў не прыдаюць значэння разніцы мастацкай самадзейнасці ў калгасах і раёнах.

Члены абласной камісіі па прыёму і адбору самадзейнасці на агляды вельмі часта сустракаліся з фактамі, калі некаторыя старшыні калгасаў абмяжывалі ставіліся да культурных імкненняў моладзі.

У Іўеўскім раёне ёсць калгас «Вольнае жыццё». Да яго ад райцэнтра амаль 20 кіламетраў. Дзяркам і сінаркам калгаса, варапанне, ўдзельнічаюць у гэтых старшынствах тав. Маленя, каб машына, якая ішла ў райцэнтр за нейкім грузам, падняла іх у Іўе. Але шафер некалькі мінут пачакаў і паехаў паражняком. Тады хлопцы і дзяўчаты паскардзіліся тав. Маленцу:

— Мы ж толькі што ад работы! Нам трэба было перапрашуцца!..

— Нічога не ведаю, — пачулі яны раўнадушны адказ.

— Ну, і як жа нам пятер дабрацца да Іўе на агляды?

— А мне ўсё роўна! — кажаў Мален.

Гэты паўтара дзесятка хлопцаў і дзяўчат, пабравішы інструменты і рэквізіт, пайшлі ў райцэнтр. І ў гэты дзень вечарам яшчэ адна калгасістка. Што за канцэрт маглі паказаць стомленыя людзі — не цяжка ўявіць.

У дзень раённага агляду самадзейнай калектыву калгаса «Вольнае жыццё» выступіў другімі ў апошнім. Іншым калектывам пашанцавала яшчэ менш. Іх не толькі не падвезлі да Іўе, але нямае аддзельніцкіх а работ. А наогул на Іўеўскім раённым аглядзе выступіла ўсяго шэсць калектываў. Нумары для агляду не абдзіраліся. Проста выпусцілі на сцэну людзей па прышыну: спявай, танчуй усё, хто што зможа!.. Некаторыя нумары былі да таго беднамамыма, што нямае было іх слядак. Відэа, старшыня Іўеўскага райвыканкома і аддзел культуры усім не прыдавалі значэння самадзейнасці. Калі што і абдзіраліся ў якім-небудзь калгасе, дык па асабістай ініцыятыве некаторых камсамольцаў і актывістаў.

Такое становішча не толькі ў Іўеўскім раёне.

Адборачная камісія, выязджаючы ў раённыя цэнтры Жалудок, авярнула ўвагу на групу стомленых маладых людзей ў маладзёжным аддзеле і з каткомкамі за плячыма. Яны ішлі ў горад. Члены камісіі спынілі аўтобус і папачкаліся. Гэта быў калектыв мастацкай самадзейнасці калгаса імя Калініна. Старшыня гэтага калгаса

т. Сіна таксама адправіла сваіх харыстаў у раён пекці.

Старшыня калгаса імя Адама Міцкевіча тав. Яскевіч у Воранаўскім раёне на агляд далучыў толькі палову ўдзельніцтва. Але хлопцы і дзяўчаты анукалі свайго старшыню. Яны дамовіліся з шаферам — энтузіястам самадзейнасці. Той выехаў за вёску, спыніўся ў кустах, «сартысты» хуценька пазалазілі ў кузаў і паехалі... Дастанецца беднаму шаферу, калі старшыня даведзецца пра ўсё!..

Не лепш справа і ў некаторых іншых раёнах. Да гэтага часу ў аддзелах культуры гэтых раёнаў былі толькі размовы пра самадзейнасць. І калі аддзела культуры сталі перад фактам правядзення раённых аглядаў, давалася абраць па прышыну «хто што зможа», каб дзіцяцца, што нехта выступіў і ў раёне ёсць хоць якія самадзейнасць. Так было ў Поравае (загадчык аддзела культуры тав. Соціна). У клуб заклікалі кожнага, каб толькі была колькасць нумароў. Не лепш было ў Казлоўшчыне, Воранае, Астрыно і інш. Раённыя агляды там было крыўдна слухаць, а дадзеным да канца на іх — сапраўдна пакута.

Інакш выглядалі агляды ў Слоніме, Навагрудку і Лізе. Тут сапраўды было шмат цікавага. Мастацкі ўзровень гэтых выступленняў разнаадрозніваў ад самадзейнасці ў раней пералічаных раёнах.

Слоніме, Навагрудка і Ліза — прамасловыя цэнтры. Культурныя традыцыі ў іх багатыя.

А ці могуць гэтыя раёны, як Казлоўшчыне, Іўеўскі, Жалудокі, Порадзюкі і іншыя падняць узровень свайго самадзейнасці? Нам здаецца, што цпер могуць. Для гэтага трэба, каб мясцовыя партыіны і савецкія арганізацыі па-сапраўднаму клапаціліся аб развіцці самадзейнасці.

Цпер у нас на вёсцы многа дзесяткі-каласнікаў, шмат настаўнікаў, урачоў. Усё часцей сустракаюцца людзі з музычнай адукацыяй. Стараюцца выдатныя ўмовы для развіцця песеннай і музычнай культуры на вёсцы. Нам здаецца, мы можам прыступіць да стварэння ў кожным калгасе добрага ансамбля з хору, танцавальнага, драматычнага гуртка. Прайдзе год — другі, і ў нас калі не ў кожнай вёсцы, дык у кожным калгасе будзе добры хор.

Развіццё музычнай і песеннай культуры на вёсцы будзе садейнічаць таксама барацьба з рэлігіяй і піянствам.

П. ДАКУКА,
директар абласнога Дома народнай творчасці.

В. ШЫРКЕВІЧ,
металіст,
А. КАРПУК,
наш. кар.

Жыццесцвярджалнае мастацтва

Ніколі яшчэ ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР не наглядзілася такога здымлення. Тут адбыўся філіял Усесаюзнай мастацкай выстаўкі, прысвечанай 40-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Вольны 400 твораў жывапісу, скульптуры і графікі адлюстроўваюць поспехі і дасягненні шматлікай нацыянальнага савецкага выяўленчага мастацтва.

З вялікай цікавасцю знаёміцца з работамі жывапісцаў, графікаў і скульптараў Расійскага Федэрацыі. Глыбока краінавыя песня-лірычныя палотны ўкраінскіх мастакоў. Радае каларыт сонечных пейзажаў мастакоў Закаўказзя і Сярэдняй Азіі. Выкаляючы многа папулярна сурова і лаканічныя работы творчага калектыва Прыбыткі.

Беларускае выяўленчае мастацтва прадстаўлена радам твораў, гадоўнае месца спрод якіх займаюць гістарычныя палотны — карціна А. Шыбенка «У красавіку 1917 года» — аб радасці народа, які сустракае на Фінляндскім востраве свайго правадара Ул. І. Леніна; твор А. Кроля «Пасля кураўскага расстрэлу ў 1905 годзе ў Мінску» — аб дзікай расправе царскага самаўладства над народам; работа А. Гугеля «3 мінулага», якая ўдзяла раскрывае вобраз рэвалюцыянеркі.

Рэвалюцыйныя падзеі ў Беларусі адлюстраваны ў лістах графіка С. Раманава. Вялікай Айчыннай вайне прысвечана шматлікая кампазіцыя залужанага дзеяча мастацтва БССР Я. Зайнава «Канстанцін Заслонаў». Творчасць народнага мастака рэспублікі З. Азгура прадстаўлена дэталёва апрацаванай кампазіцыяй цікавай скульптурнай кампазітар М. Аладава, выкананай з вялікім партэтным падабенствам. На выстаўцы экспануюцца работы Я. Красоўскага, А. Малышэўскага, А. Паслядзюкі, Ф. Дарашэвіча, М. Робертана і інш.

Калі знаёміцца з выстаўкай, разнастайнай па тэматыцы і манерах выканання, становіцца прыемна, што няма пампезных карцін і паражных партрэтаў, якіх многа было раней. Радасна бачыць, што наведшыя работы мастакоў напоўнены глыбокім ідэйным зместам, проста і праўдзіва адлюстроўваюць сучаснае і мінулае савецкага народа.

Работы выдатных савецкіх мастакоў, творы якіх шырока вядомы і харызматычныя агучылі любоўю гледача, заўважэнне аглядаў, вылучаючы выразнасцю выяваў, своеасаблівасцю пошукі, высокім майстэрствам выканання.

Вось поўная павягі да савецкай працы карціна «Збор бульбы» А. Платова. Скупое, нешматсловае паляно... Але колькі жыццёвай праўды і пераканальнасці ў гэтай фрагментарнай кампазіцыі з буйнымі фігурамі на пярэднім плане! Па-майстэрску знаходзіць мастак дэталі, выразае і аркаі, каб раскрыць вялікі і глыбокі сэнс! Жывапісец зававаў увагу на агрубелых руках жанчын, праз паказ якіх раскрывае цяла жыццё чалавека.

Як забядаць, пазітыўны ў перадачы рускай прыроды буйнейшы майстар лірычнага пейзажу народны мастак С. Герасімаў. Зусім іншы майстар — армянскі мастак М. Сар'ян. Яго гуны пейзаж «Домік В. Амбарцумяна», зладзіць

Тэмперамента, шырокім мажком малюе паляно палатне «Першы коннае». Малады мастак пры дапамозе дынамічнай кампазіцыі і тэмпераментных мажкоў стварае абугуленне ўважэнне ад саўвядомых старонках грамадзянскай вайны, поўных гераізму і рамантыкі.

Маладых мастакоў асабліва цікавяць легендарныя вобразы камсамольцаў — гераюў барацьбы за Савецкую ўладу. Надолга запамінаецца скульптура Л. Галаўніцкага «Ардыя», якая ўвасабляе мужнасць і непавінаснасць война — амаль яшчэ хлопчыка. Работа гэтае, як і многія іншыя, мае песенны пачатак, што зусім не пераважвае ёй быць канкрэтнай і пераканальнай. Вялікую цікавасць выклікае палатно мастака А. Ашманчука «Дзедзен загад...» Ня

выпраменьвае сонечнае цяпло вярэскай дзянін. Ён зусім невялікі па памеру, але дзякуючы кантраснаму, джаржыму, насычанаму колеру і лаканічнасці форм, робіцца велічыннай і манументальнай.

Погляд затрымавацца на псіхалагічным партрэце прыгрэскага амерыканскага мастака Дыяга Рыбера, вышлепленым тэмпераментай рукой ядомата савецкага скульптара Н. Томскага. Цяжка адарваць вочы ад паўтвора вобраза простага савецкага дзяўчаты, створанага Е. Балашова і скульптара «Мапа». Дзяўчына сядзіць, падабраўшы ногі, абхапіла калена, лёгку адкінуўшы назад і пазірае кудысьці ў далечыню. І гэта так пераканальна і натуральна, так пластычна і выразна, што міжволі пранікаешся ўдзячнасцю да аўтара, з-пад рэца якога вышляў гэты захапляючы вобраз.

Б. Пракопава пазнаеш здадле. Яго востра сатырычны, пудочны выкананне лісты з апошняй серыі «Вячэрні званы» карыстаюцца агучыня ўвагай. Вось трына схоплены самазаводлены «Магарычкі», ашалеўля «Абстрактныя клічкі» — тыпы, якія адыходзіць у мінулае.

Асабліва задавальненне выклікаюць поўныя мяккага тэмперу лісты серыі «Метро» таленавітага савецкага графіка І. Сайферсіка. Яны захапляюць назіральнасцю, трынасцю і цэлым паўчымі мастака да людзей.

Але, бадай, асноўнае месца на выстаўцы займаюць не мастацкі з шырока вядомымі імёнамі, а таленавіта творча моладзь, якая стала на самастойны шлях праўдзівага ідэяна. І гледаччыца на тое, што многім з іх яшчэ не хпае сталасці і прафесійнальнага майстэрства, імяні іх малады запал, дапытлівасць, талент, жыццерадаснасць вызначаюць асноўнае аблічча выстаўкі. Інакш маладых майстроў мастацтва шматліка.

Усім вядома, як глыбока хваляе наш народ гераіка Кастрычніка і грамадзянскай вайны. І натуральна, што на выстаўцы, прысвечанай 40-годдзю Савецкай улады, гадоўна ў работах маладых з'яўляецца гісторыка-рэвалюцыйная тэма. Ёй прысвечаны свае творы А. Ланухоў, І. Селіванов, В. Аршкіна, М. Бажыі, Е. Майсеева, Г. Клебах, І. Зарыньскі і інш. Па-новаму вырашаюць яны гэтую вялікую тэму. «Арышт Часовага ўрада» — так называецца карціна А. Ланухова, які адлюстравваў агулу з важнейшых падзей Вялікага Кастрычніка. Моцна ўражае гэтае манументальнае палатно, якое раскрывае барацьбу класаў, сілу паўстаўшага народа і панічы жах буржуазных міністраў.

Тэмперамента, шырокім мажком малюе паляно палатне «Першы коннае». Малады мастак пры дапамозе дынамічнай кампазіцыі і тэмпераментных мажкоў стварае абугуленне ўважэнне ад саўвядомых старонках грамадзянскай вайны, поўных гераізму і рамантыкі.

Маладых мастакоў асабліва цікавяць легендарныя вобразы камсамольцаў — гераюў барацьбы за Савецкую ўладу. Надолга запамінаецца скульптура Л. Галаўніцкага «Ардыя», якая ўвасабляе мужнасць і непавінаснасць война — амаль яшчэ хлопчыка. Работа гэтае, як і многія іншыя, мае песенны пачатак, што зусім не пераважвае ёй быць канкрэтнай і пераканальнай. Вялікую цікавасць выклікае палатно мастака А. Ашманчука «Дзедзен загад...» Ня

глядзічы на публіку абстрактнасць, умоўнасць і знешчыненне эфектыўнасць, карціна змяшчае і ўражліва. Заслужанае пажывае раскрыццё мастаком цяжасці і чыснай характараў камсамольцаў, а таксама яго самазаводлены ў распрацоўцы арыгнальнай кампазіцыі.

Каді А. Ашманчука вырашае сваю карціну рамантычна-прыгнэтка, каб жыццёнасць М. Клібіскага «Шляхі-дарогі» — у жанравым плане. Але, гледачы на жанравыя, асноўнае ў гэтай рабоце — псіхалагічнае раскрыццё вобразаў. Колькі сур'язнасці, удумлівасці ў вобразе дзяўчаты ў чарноўнай касцыні і якой мяккай жаночасцю адзначаны твар сяброўкі з накіраваным у далечыню позіркм лядуценых вачэй. Трэба залодзіць, якімі ведамі і кругавяржам, каб так якая ўзнавіць эпоху. Трэба ўмець глыбока пранікаць у патаемныя думы чалавека, каб з такой пелінянці і пазітыўнасцю раскрыць вобразы гераюў грамадзянскай вайны.

Характэра, што лірычны пачатак прасякае работы, прысвечаны разнастайным тэмам. Нават тэма Вялікай Айчыннай вайны вырашаецца часам у лірычным плане. На выстаўцы наўрад ці хто праблеме міма дыпламатычнай работы Д. Абозненка «Салаўіная ноч», у якой са здыўляючай свежасцю перададзена прахалода раніцы ў біразовым гаі, дзе ўладкаваўся на ноч група нашых салдат. Можна, не ўсё ў гэтай карціне самастойна, але, неспрэчна, яна раскрывае савецкі гуманізм Савецкай Арміі.

На выстаўцы, за рэзкім выключэннем, няма карцін бальнага жанра на тэму Айчыннай вайны. Аб ёй расказваецца гадоўным чынам праз раскрыццё чалавечых перажыванняў і паўчымі. Так, мастак А. Канстанцінапольскі ў карціне «Родная зямля» паказвае бязмежную любоў да Радзімы нашых воінаў, якія вывалялі народы Еўропы ад фашысцкага рабства. А браты А. і С. Ткачовы ў карціне «У цяжкай гадзі», паказваючы немалодзга салдата, перагаючы не толькі цяжкасці і нястачы першага этапу вайны, але і вялікую душу, мяккасць і сардэчнасць савецкага чалавека, апрагнута ў салдацкі шыньне.

Спрабуйце свае сілы моладзь і ў адной з самых складаных і важных тэм савецкага мастацтва — тэме працы. Цяжасць тут у тым, што мастацкі часам не могуць знайсці міжку паміж паказам працы працы і раскрыццём вобраза чалавека ў момант працы. Многія творы на вытворную тэму абмжоўваліся, па сутнасці, толькі паказам працы вытворчасці, тады, як самае гадоўнае — раскрыць новыя адносіны да працы ў сацыялістычным грамадстве. На гэтай выстаўцы вядома, што мастацкі зразумелі асноўную пільку мінулых год. Яны адмовіліся ад практакомай фіксыскай вытворчага працы. Аднак, раскрыццё вобраза чалавека-працаўніка, пафасу яго стваральнай працы не знайшоў яшчэ належнага адлюстравання. Гэта не ўдалося ні мастаку С. Рэпіну ў аднастайнай па характарыстыках карціне «Будуныкі Кахоўкі», ні Н. Платова ў джаржымка «Эфектыўныя «Каскі»», ні А. Бураку ў яго палатне «Пашук выданя». Праўда, у апошняй, дзе паказаны ў глыбінні інтэр'ер шха, а на пярэднім плане алаччываючыя рабочыя, — ёсць улада вобраза металурга. Пераканальна перададзены ў ім стан адпрачкіна пасля вялікай напружанай працы.

Больш глыбокі і поўны паказ унутранага свету савецкага чалавека-працаўніка далей у партрэце, які, нажалі, прадстаўлены на выстаўцы нешматлікімі ўзорамі. Бадай, самы цікавы з іх — кампазіцыйны партрэт чухавскага сінаркі Цітовага мастака Л. Кабачка. Яна паказана ў рабочай абстаноўцы ў халодзе, з вядома толькі канкрэтызуючы вобраз, але і падкрэслваючы харызма прывіліяў сціплай савецкай дзяўчаты.

Заслужваючы увагі партреты, выкананыя К. Раздзімавым, Н. Рабіным, М. Ашманчукам, Л. Жуліскам. Жывапісец К. Раздзімаў у партрэце джаржым Кудзіліна намалюваў ужо немалодзга запалу перадаў мастак у яе твары, раскрыўшы

радыснае задавальненасць чалавек свай прахай. Задатліва выяўляючы і своеасаблівасцю апрацоўку матэрыялу партрэт літоўскага пісьменніка Мікалайска-Пулціна скульптара А. Жуліска. Удумлівасць і сур'язнасць, падкрэслены мастаком, вельмі добра перадаюць вобраз чалавека творчай працы.

Небагата на выстаўцы пейзажаў, але большасць з іх па-сапраўднаму радуеючы нашыя вачы і свежасцю выяваў, арыгнальнасцю вырашэнняў. Зыўляючы прыгожым пейзаж С. Мамбеева «У гарах», які праўдзіва перадае своеасаблівасць характэра казахстанскай зямлі, прыгажосць маладой зеляніны, празрыстасць паветра і яркасць сонца. Мамбееў паказвае сібе вялікім майстрам пейзажнага жывапісу, сапраўдным каларыстам.

У карціне А. Тутунова «Летняя ноч» адрозу ж пазнаеш ускарыў невялікага рускага горада. Вышлягнута па гарызантал пейзаж адлюстраванае вуліцу з домікамі, ахутанымі фасадным званнем месца. Вялікая пазітыўнасць гэтага сціплага і блізкага сэрцу рускага кучока перададзена мастаком з хваляючым паўчымі.

Своеасаблівым бачаннем свету, самабытным успрыняццём роднай прыроды, арыгнальнасцю кампазіцыі адначасна пейзаж В. Дамашнікава «Падмаскоўе». У ім адзіліце ўменне мастака ў самым звычайным, немудрагелістым і простым убачыць значнае і прыгожае.

Дзінна, што маладзга мастацкіх неадаткова звяртаюцца да тэматычнага пейзажу, амаль не паказваючы родную зямлю, пераўтвораную рукамі чалавека (рэдкае выключэнне — Э. Мкртчян «Ворына ўвечы», К. Пляхін «Вясенні гудкі і інш.). Іх прыхільнасць да паказу пазітыўных куточкаў прыроды значна, з аднаго боку, і ўвядзенне ў індустрыяльным пейзажы убачыць харызма і пазітыўна (хопь графічная серыя азербайджанскага мастака М. Рахман-Задэ даказвае магчымасць гэтага), а з другога — натуральна імкненне маладзга чалавека выяваць свае лірычныя паўчымі.

Станоўчая рыса творчасці маладзга — імкненне да вобразнага раскрыцця жыцця і яго з'яў, максімальнае скарыстанне спецыфічных сродкаў выяўленчага мастацтва. Не столькі аздаўляючы разворчэнне, сюжэт, колькі сіла абугулення, прыгажосць колеру, выяўленасць малюнка, арыгнальнасць пабудовы — тыя сродкі, якія яны выкарыстоўваюць у сваіх творах. Гэта вядома ў работах М. Абдулаева, А. Ткачова, А. Мылнікіна, В. Гаўрылава і інш.

Няма разгонуэтага сюжэту ў карцінах Ткачова «Сяброўкі» і «3 вечарнікі». Але гэтыя савецкія, жывапісныя работы ўспрымаюцца як маленькія сімвалі рэалісмаці, перанесены на палатно рукой чалавека, ўлобнага ў жыццё.

Назваўчая карціна Удумлівага і сур'язнага мастака В. Гаўрылава «Цяплы вечар», у якой з сапраўдным майстэрствам раскрыта злітніца прыроды і чалавека. Змрок, зеляніна, шыха рачулка, у якой, як агеньчык, гарыць адлюстраванне месца, зварытыя цылы жанчыны, якія абкружыла купачка, мяккае паветра — усё стварае адчуванне харызма жыцця.

Своеасаблівым вобраз старога рускага горада створан В. Стажаравым у яркім, званікам па колеру палатне «У Траструму». Яно з аднолькавай падставай можа быць названа і пейзажам, і жанравым карцінай, настолькі ўглыблена вобраз абуджэнне прыроды з ажыўленай радасцю людзей.

Мастак В. Загонек у традыцыйна манументальнага жывапісу япісаў сваю карціну «Рабінушка», у якой залоду перадаць не толькі пэсенную лірычнасць, але і шматлікавую маладзёнасць восені, паўночнага пейзажу.

У гэтых, як і іншых лепшых творах выстаўкі, вядома, наколькі больш глыбокімі, сур'язнымі і больш прафесійнальнымі сталі работы майстроў савецкага выяўленчага мастацтва. У іх выразна адлюстравана новая ступень развіцця нашага мастацтва, яго якасны рост, яго вярненне металу сацыялістычнага рэалізму.

Выстаўка ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР выразна пераканвае ў народным, перадавым характары савецкага мастацтва, якое супрацьстаіць адварванаму ад жыцця, незарумеламу народу мадэрнісцкаму мастацтву сучаснай буржуазіі.

Е. РЭСІНА,
мастацтвазнаўца.

А. Я. ТУРАНКОЎ

На 73-м годзе жыцця памёр адзін са старэйшых беларускіх кампазітараў, заслужаны дзеяч мастацтва Беларускай ССР Аляксей Ільяміевіч Туранкоў.

А. Я. Туранкоў з'явіўся адным з першых аўтараў савецкай масавай песні. Яго песні «Кавачы», «Кавалі» і іншыя былі апублікаваны ў друку яшчэ ў 20-я гады ў Маскве.

З вялікім поспехам у перыяд першай дэкады беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе была паказана грамадскай яго опера «Ветка шчасця». Працуючы да апошніх дзён свайго жыцця, Аляксей Ільяміевіч стварыў оперу «Яснае світанне», якая будзе паказана на нашай грамадскай сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету ў дні святкавання 40-годдзя Беларускай ССР.

Вялікі мелодычны талент, любоў да народнай творчасці далі магчымасць кампазітару Туранкоўу пасляхова працаваць і ў іншых музычных жанрах. Ён з'явіўся аўтарам папулярнага беларускага сімфанічнага твора — «Беларускі сюіт», якая была выдана яшчэ ў 30-я гады і набыла адарбана шырокай грамадскай. Добра вядома таксама вялікая колькасць рамансаў і песень А. Я. Туранкова на тэксты Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча і іншых выдатных беларускіх паэтаў. Ён напісаў шмат твораў інструментальнага жанра, апрацоваў народныя песні, хору, ярка музыка да спектакляў беларускіх тэатраў і да першых нацыянальных кінафільмаў.

Смерць незабываема Аляксея Ільяміевіча Туранкова — цяжкае ўтраца для ўсяго калектыву кампазітараў і музыкаўнаўцаў Беларусі, для ўсёй музычнай грамадскасці.

ГРУПА ТАВАРЫШАЎ.

Канферэнцыя гледачоў

Першая канферэнцыя кінагледачоў горада Дубровна пачалася выступленнем загадчыка раённага аддзела культуры тав. Гаўрылава, які расказаў аб развіцці савецкага кінамастацтва. З уражаннямі аб новых фільмах і аб ігры акцёраў экрану выступілі аматары кіно.

Загадчык аддзела прапаганды і агітацыі райкома партыі тав. Шкіндзераў падзяліўся думкамі па выкананне Шчукіным, Штраўхам і Смірновым ролі валаіка Леніна ў гісторыка-рэвалюцыйных фільмах «Ленін у 1918 годзе», «Чалавек з ружом», «Камуністы» і «Асабіста вядомы».

Сакратар райкома камсамолу тав. Хахелька, бібліятэкар Мікуліч, кінамаханік Азіночкін, супрацоўнік райвыканкома Астапчук і іншыя гаварылі пра вялікую выхаўваючую ролю такіх фільмаў, як «Бессмертны гарнізон», «Маладая гвардыя», «Як гартавалася сталь», «Першы зышлон».

У час выступленняў дэманстраваліся фрагменты з фільмаў «Камуністы», «Маладая гвардыя» і іншых ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці раённага Дома культуры Рыбачоў, Гігешыдзе, Мятліцкі, Шаўчыка выкалялі песні з мастацкіх фільмаў.

У фойе Дома культуры была зроблена фотавітрына кадраў найбольш папулярных савецкіх фільмаў.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

У гонар свята

У Ганцавіцкім раёне лепшых вынікаў у распушчэнні кніг дабіўся раённы кніжны магазін, якім загадвае Алена Занька. За першае паўгоддзе бачнага года план продажу літаратуры выкананы тут на 107 процантаў.

Праўленне Брэсцкага аблспажыўсаюза і абком прафсаюза работнікаў савецкай катэгорыі занеслі Ганцавіцкі раённы кніжны магазін на абласную Дошку гонару. Работнікі магазіна ў гонар 40-годдзя БССР абавязаліся дэтрэміроваць выкашы газетны аб'ём продажу літаратуры. Іх слова не разыходзіцца са справай — за жыццё месца план продажу літаратуры выкананы магазінам на 200 процантаў.